

Předběžný seznam vodních brouků Novohradských hor (Coleoptera: Haliplidae, Gyrinidae, Noteridae, Dytiscidae, Hydraenidae, Helophoridae, Spercheidae, Hydrophilidae, Scirtidae, Elmidae)

DAVID S. BOUKAL¹, MILAN BOUKAL², MARTIN FIKÁČEK³, JAROSLAV ŠTASTNÝ⁴,
DUŠAN TRÁVNÍČEK⁵

¹ENTÚ AV ČR a BF JU, Branišovská 31, CZ-370 05, České Budějovice, boukal@entu.cas.cz; ²Džbánov 122, CZ-566 01, Vysoké Mýto, milanb@seznam.cz; ³Katedra zoologie, PFF UK, Viničná 7, CZ-128 44, Praha, fikacek1@natur.cuni.cz; ⁴Kosmonautů 359, CZ-460 05, Liberec, stastnyj@jergym.hiedu.cz; ⁵Muzeum JV Moravy, Soudní ul., CZ-762 57, Zlín, travnicek@centrum.cz

Klíčová slova: Novohradské hory, vodní brouci, check-list, faunistika

Abstrakt. Práce obsahuje předběžný seznam druhů vodních brouků čeledí Haliplidae, Gyrinidae, Noteridae, Dytiscidae, Hydraenidae, Helophoridae, Spercheidae, Hydrophilidae, Scirtidae a Elmidae, zjištěných v Novohradských horách během faunistických průzkumů prováděných v rámci projektu MSM J06/98:124100001 na lokalitách uvnitř CHKO Novohradské hory a podél její jihozápadní hranice. Údaje byly doplněny o další faunistická data jednotlivých autorů. Zjištěné druhové spektrum je typické pro zachovalejší oblasti podhorského pásma; převažují euryektní druhy, případně druhy preferující chladnější a kyselejší stanoviště. Z indikačně významných druhů byli zatím zjištěni tyrfobionti *Ilybius crassus* C.G. Thomson, 1854 a *Crenitis punctatostrata* (Letzner, 1840) a další acidofilní / tyrfofilní druhy: *Agabus congener* (Thunberg, 1794), *Hydroporus gyllenhalii* Schiödte, 1841, *H. obscurus* Sturm, 1835, *H. tristis* (Paykull, 1798) a *H. umbrosus* (Gyllenhal, 1808). *Elmis rioloides* (Kuwert, 1890) je z území Čech hlášen poprvé.

BOUKAL D.S., BOUKAL M., FIKÁČEK M., ŠTASTNÝ J., TRÁVNÍČEK D.: **Preliminary check-list of aquatic beetles of the Novohradské hory Mts. (Coleoptera: Haliplidae, Gyrinidae, Noteridae, Dytiscidae, Hydraenidae, Helophoridae, Spercheidae, Hydrophilidae, Scirtidae, Elmidae)**

Key words: Novohradské hory Mts., water beetles, check-list, faunistics

Abstract. This preliminary check-list of the water beetle families Haliplidae, Gyrinidae, Noteridae, Dytiscidae, Hydraenidae, Helophoridae, Spercheidae, Hydrophilidae, Scirtidae and Elmidae of the Novohradské hory Mts. is based on faunistic surveys carried out in the framework of the project MSM J06/98:124100001 at localities within the Novohradské hory Protected Landscape Area and along its southwestern border. The results are supplemented by other faunistic data of the authors. The recorded species are typical of well-preserved foothill areas; most of the species are either euryoecious or preferring rather cold and/or acid habitats. The following important bioindicator species have been recorded so far: *Ilybius crassus* C.G. Thomson, 1854 and *Crenitis punctatostrata* (Letzner, 1840) (tyrphobionts); other acido- and tyrfophilids include *Agabus congener* (Thunberg, 1794), *Hydroporus gyllenhalii* Schiödte, 1841, *H. obscurus* Sturm, 1835, *H. tristis* (Paykull, 1798) and *H. umbrosus* (Gyllenhal, 1808). *Elmis rioloides* (Kuwert, 1890) is recorded from Bohemia for the first time.

Úvod

Tento předběžný seznam druhů vodních brouků čeledí Haliplidae, Gyrinidae, Noteridae, Dytiscidae, Hydraenidae, Helophoridae, Spercheidae, Hydrophilidae, Scirtidae a Elmidae je založen na materiálu získaném v letech 1999-2001 během faunistických průzkumů prováděných v rámci projektu MSM J06/98:124100001 na lokalitách uvnitř CHKO Novohradské hory a podél její jihozápadní hranice. Získané údaje byly doplněny o další faunistická data jednotlivých autorů. Jednotlivé rody a druhy jsou řazeny v rámci každé čeledi abecedně, pouze čeleď Hydrophilidae je dále rozdělena na podčeledi. U všech čeledí je použita stávající nomenklatura, která se v některých případech liší od posledního vydání check-listu československých brouků (Jelínek, 1993; Říha, 1993; Říha & Jelínek, 1993a, 1993b); viz také Boukal (1999), Štastný et al. (1999) a Trávníček et al. (1999).

Seznam druhů

Haliplidae:

Haliplus flavicollis Sturm, 1834

Haliplus heydeni Wehncke, 1875

Haliplus immaculatus Gerhardt, 1877

Haliplus lineatocollis (Marshall, 1802)
Haliplus ruficollis (De Geer, 1774)
Haliplus wehnckeii Gerhardt, 1877

Gyrinidae:

Orectochilus villosus (O.F. Müller, 1776)

Noteridae:

Noterus clavicornis (De Geer, 1774)
Noterus crassicornis (O.F. Müller, 1776)

Dytiscidae:

Acilius sulcatus (Linnaeus, 1758)
Agabus affinis (Paykull, 1798)
Agabus bipustulatus (Linnaeus, 1767)
Agabus congener (Thunberg, 1794)
Agabus guttatus (Paykull, 1798)
Agabus melanarius Aubé, 1836
Agabus sturmii (Gyllenhål, 1808)
Deronectes platynotus (Germar, 1834)
Dytiscus marginalis Linnaeus, 1758
Hydroglyphus pusillus (Fabricius, 1781)
Hydroporus discretus Fairmaire, 1859
Hydroporus erythrocephalus (Linnaeus, 1758)
Hydroporus ferrugineus Stephens, 1828
Hydroporus gyllenhalii Schiödte, 1841
Hydroporus incognitus Sharp, 1869
Hydroporus melanarius Sturm, 1835
Hydroporus memnonius Nicolai, 1822
Hydroporus nigrata (Fabricius, 1792)
Hydroporus obscurus Sturm, 1835
Hydroporus palustris (Linnaeus, 1761)
Hydroporus planus (Fabricius, 1781)
Hydroporus tristis (Paykull, 1798)
Hydroporus umbrosus (Gyllenhål, 1808)
Hygrotus impressopunctatus (Schaller, 1783)
Hygrotus inaequalis (Fabricius, 1776)
Hyphydrus ovatus (Linnaeus, 1761)
Ilybius crassus C.G. Thomson, 1854
Ilybius fenestratus (Fabricius, 1781)
Ilybius fuliginosus (Fabricius, 1792)
Oreodytes sanmarkii (C.R. Sahlberg, 1826)
Platambus maculatus (Linnaeus, 1758)
Rhantus exsoletus (Forster, 1771)
Rhantus notatus (Fabricius, 1781)
Rhantus suturalis (MacLay, 1825)

Hydraenidae:

Hydraena dentipes Germar, 1842
Hydraena gracilis gracilis Germar, 1824
Hydraena riparia Kugellan, 1794
Limnebius truncatellus (Thunberg, 1794)

Spercheidae:

Spercheus emarginatus (Schaller, 1783)

Helophoridae:

Helophorus aequalis C.G. Thomson, 1868
Helophorus aquaticus (Linnaeus, 1758)
Helophorus arvernensis Mulsant, 1846

Helophorus flavipes Fabricius, 1792
Helophorus granularis (Linnaeus, 1761)
Helophorus griseus Herbst, 1793
Helophorus minutus Fabricius, 1775
Helophorus obscurus Mulsant, 1844

Hydrophilidae:

Hydrophilinae:

Anacaena globulus (Paykull, 1798)
Anacaena limbata (Fabricius, 1792)
Anacaena lutescens (Stephens, 1829)
Berosus signaticollis (Charpentier, 1825)
Crenitis punctatostriata (Letzner, 1840)
Cymbiodyta marginella (Fabricius, 1792)
Enochrus bicolor (Fabricius, 1792)
Enochrus coarctatus (Gredler, 1863)
Enochrus ochropterus (Marsham, 1802)
Enochrus quadripunctatus (Herbst, 1797)
Enochrus testaceus (Fabricius, 1801)
Helochares obscurus (O.F. Müller, 1776)
Hydrobius fuscipes fuscipes (Linnaeus, 1758)
Hydrobius fuscipes rottenbergi (Gerhardt, 1872)
Hydrochara flavipes (Steven, 1808)
Hydrochara caraboides (Linnaeus, 1758)
Laccobius minutus (Linnaeus, 1758)
Laccobius striatulus striatulus (Fabricius, 1801)

Sphaeridiinae:

Coelostoma orbiculare (Fabricius, 1775)
Cercyon convexiusculus Stephens, 1829
Cercyon ustulatus (Preyssler, 1790)

Scirtidae:

Cyphon variabilis (Thunberg, 1787)
Elodes sp. larva

Elmidae:

Elmis aenea (Ph. Müller, 1806)
Elmis latreillei Bedel, 1878
Elmis maugetii Latreille, 1798
Elmis rioloides (Kuwert, 1890)
Limnius perrisi (Dufour, 1834)
Limnius volckmari (Panzer, 1793)
Oulimnius tuberculatus (Ph. Müller, 1806)

Závěr

V rámci průzkumu fauny vodních brouků Novohradských hor bylo zatím nalezeno 6 druhů čeledi Haliplidae, 1 druh čeledi Gyrinidae, 2 druhy čeledi Noteridae, 34 druhů čeledi Dytiscidae, 4 druhy čeledi Hydraenidae, 8 druhů čeledi Helophoridae, 1 druh čeledi Spercheidae, 21 druhů čeledi Hydrophilidae (18 Hydrophilinae, 3 Sphaeridiinae), 2 druhy čeledi Scirtidae a 7 druhů čeledi Elmidae. Zjištěné druhové spektrum stojatých vod je typické pro zachovalejší lesnaté oblasti podhorského pásma. Počet zatím nalezených druhů je poměrně nízký; vyskytují se zde převážně euryekní druhy, případně druhy preferující chladnější a kyselejší stanoviště. Počet spíše teplomilných druhů (*Haliphus fulvus*, *Enochrus bicolor*, *Hydrochara flavipes*) je nízký a dané druhy jsou podle dosavadních údajů dosti vzácné. Při dalším průzkumu a vyhodnocení sběrů lze předpokládat, že se druhové spektrum vyhraní a rozroste o další druhy acidofilní, tyrfofilní, případně tyrfobiontní, které mají mnohem větší význam pro celkové hodnocení společenstva. V tomto ohledu jsou zatím nejvýznamnější nálezy tyrfobiontů *Ilybius crassus* a *Crenitis punctatostriata*. Jako ekologicky významnější s úzkou vazbou na konkrétní typ biotopu (acidofil, tyrfofil) lze zatím navíc uvést následující druhy: *Agabus congener*, *Hydroporus gyllenhalii*,

H. obscurus, *H. tristis* a *H. umbrosus*. *Haliplus wehncke*i dosahuje na sledovaném území pravděpodobně jižní hranici svého rozšíření.

V tekoucích vodách byly dosud nalezeny zejména druhy typické pro horské a podhorské potoky a prameniště, na zkoumaném území se ale také vyskytují druhy běžné v dolních částech vodních toků. Ze zjištěných druhů nebyl z Čech dosud hlášen *Elmis rioloides* (10 ex., Benešov nad Černou, Černé Údolí, 8.10. 1989, D. Boukal leg., det. a coll.; plus další data). Tento druh je na vhodných stanovištích v jižních a jihozápadních Čechách poměrně hojný; územím Čech a Moravy patrně prochází severní hranice jeho rozšíření.

Poděkování. Tato práce vznikla za podpory projektu MSM 124100001. Pobyt D.S.B. na BF JU je podporován grantem MSM 123100004.

Literatura

- BOUKAL D.S. 1999: Coleoptera: Dryopoidea and Eucinetoidae, s. 263-268. In: Opravilová V., Vaňhara J., Sukop I. (ed.): Aquatic invertebrates of the Pálava Biosphere Reserve of UNESCO. Folia Fac. Sci. Nat. Univ. Masaryk. Brun., Biologia, 1, 279 s.
- JELÍNEK J. 1993: Helodidae, s. 65. In: Jelínek J. (ed.): Check-list of Czechoslovak Insects IV (Coleoptera). Seznam československých brouků. Folia Heyrovskyana, Suppl. 1, 172 s.
- ŘÍHA P. 1993: Haliplidae, Gyrinidae, Dytiscidae, Noteridae, s. 22-25. In: Jelínek J. (ed.): Check-list of Czechoslovak Insects IV (Coleoptera). Seznam československých brouků. Folia Heyrovskyana, Suppl. 1, 172 s.
- ŘÍHA P., JELÍNEK J. 1993a: Hydrophiloidea, s. 26-28. In: Jelínek J. (ed.): Check-list of Czechoslovak Insects IV (Coleoptera). Seznam československých brouků. Folia Heyrovskyana, Suppl. 1, 172 s.
- ŘÍHA P., JELÍNEK J. 1993b: Elmidae, s. 72-73. In: Jelínek J. (ed.): Check-list of Czechoslovak Insects IV (Coleoptera). Seznam československých brouků. Folia Heyrovskyana, Suppl. 1, 172 s.
- ŠŤASTNÝ J., BOUKAL M., BOUKAL D.S., HÁJEK J. 1999: Coleoptera: Hydradephaga, s. 241-250. In: Opravilová V., Vaňhara J., Sukop I. (ed.): Aquatic invertebrates of the Pálava Biosphere Reserve of UNESCO. Folia Fac. Sci. Nat. Univ. Masaryk. Brun., Biologia, 1, 279 s.
- TRÁVNÍČEK D., BOUKAL D.S., BOUKAL M. 1999: Coleoptera: Hydrophiloidea, s. 251-261. In: Opravilová V., Vaňhara J., Sukop I. (ed.): Aquatic invertebrates of the Pálava Biosphere Reserve of UNESCO. Folia Fac. Sci. Nat. Univ. Masaryk. Brun., Biologia, 1, 279 s.